

Портрети героїв, пам'ятні знаки, публікації про них мають постійно нагадувати про те, що суспільство, яке має стати демократичним і громадянським, ще в небезпеці, його ще не відпустили корупція і злочинність, які необхідно викоренити з практики спілкування людей. Такі мета і завдання цієї публікації.

Ігор Пасюк

Рецензія на науково-популярне видання «Волинськими стежками людських доль» (Луцьк : Луцьк. пед. коледж, 2015. – 128 с.)

У цій колективній праці підведено підсумки пошуково-краєзнавчої роботи суспільно-політичного клубу «Всесвіт» Луцького педагогічного коледжу (пошукова група Д. Хмільовська, І. Мелех, В. Лотвін, М. Жемела, І. Кравець, А. Ющак, А. Музика).

Перший розділ «Волинь напередодні Першої світової війни» присвячено визначенню ролі Волині в накопиченні військових сил напередодні воєнних дій, планів протиборчих сторін, ходу мобілізації на Волині та на початковому етапі війни в 1914–1916 рр. Заслужує на увагу висвітлення процесу допомоги органам влади в забезпеченні продуктами населення регіону, особливостей життя сільського та міського населення Волині, загального алгоритму евакуації населення з краю.

У другому розділі «Прорив Південно-Західного фронту в 1916 р. та його наслідки» коротко йдеться про сутність та хід Луцького прориву як приклад військової стратегії того часу, що привела до значних змін як на території Східного фронту, так і загалом у ході війни.

Третій розділ «Бої на Стоході» присвячений висвітленню локальних сутичок на р. Стохід, що відбувалися в ході позиційних боїв на території нинішнього Рожищенського району Волинської області. Викликають інтерес передруковані матеріали учасників цих боїв з історії Лейб-гвардії Преображенського та Лейб-гвардії Фінляндського полків, що були опубліковані в еміграції.

У четвертому розділі «Волинськими стежками людських доль» міститься інформація про діяльність історичних персоналій на Волині. Чільне місце відводиться біографічним матеріалам про наших земляків – учасників Першої світової.

У п'ятому розділі «Сестри милосердя» проаналізовано роль жінки на війні в системі медицини. Наведено дані про діяльність Зінаїди та Євгенії Гуляницьких і Софії Хіцевич. Цікавими є і фотографії того періоду, що відображають діяльність сестер милосердя.

У шостому розділі «Меморіальний комплекс “Pro Patria” за Батьківщину» висвітлено проблему зниклих захоронень на прикладі відомого меморіалу в Луцьку. У додатку наведено матеріали з книги Д. П. Оськіна «Записки прапорщика» зі збірника, що вийшов 1998 року у видавництві «Воениздат». У ній описуються воєнні події під містом Радзивиловом.

Видання «Волинськими стежками людських доль» має наукову і практичну цінність. Результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі при викладанні дисциплін «Військова історія» та «Краєзнавство» майбутнім фахівцям історичного напрямку. Однак потребують подальшого вивчення маловідомі факти з життя волинян, як учасників Першої світової, так і місцевого населення – переселенців та тих, хто перебували на окупованій території. Рекомендовано також використання у виданні підбірки відповідних фотографій періоду Першої світової війни.

© Пасюк І., 2015

Оксана Каліщук, Людмила Стрільчук

Рецензія на книгу «Польща – нарис історії» (за ред. В. Менджецького та Є. Брацисевича. – Варшава : Тирса, 2015)

Цьогоріч Інститут національної пам'яті запропонував українському читачеві видання за редакцією знаних польських учених Влодзимежа Менджецького та Єжи Брацисевича про історію Польщі.

© Каліщук О., Стрільчук Л., 2015

від Мешка (IX ст.) до сьогодні (власне до 2012 р.). Розділи книги написали різні автори, однак їх об'єднує єдина концепція, єдиний стиль викладу, рівноцінна фактологічна наповнюваність.

Отож, колектив авторів поставив перед собою амбітне завдання – представити польський погляд на минуле, не йдучи максимально на конфронтацію. Тактикою знаних польських вчених було не нав'язувати читачеві своїх переконань, а через викладені відомості, використані джерела, запропоновані ілюстрації пояснити логіку польської візії минулого. Говорячи про мету книги, Владзимеж Менджецький не випадково стверджує, що вбачали її в «представленні польської перспективи бачення власної історії, показі у ній місця українців і України, а також польського розуміння численних спільних епізодів нашої історії» (с. 10).

Польські автори розраховують на читача, який хоче та вмiє мислити. Прикметним видається підхід Пйотра Кролля до характеристики Богдана Хмельницького. Визнаючи організаційні та дипломатичні здібності Гетьмана, він говорить про логіку сприйняття його дій польською історіографією як зрадника, який запросив ворогів Речі Посполитої (с. 78). Ще більш цікавим є запитання, яке виникає у авторів книги з цього приводу: «Чому польська держава не передбачила, що її конфлікт з козаками політично використає Московська держава?» (с. 87). Але подібне риторичне питання можемо поставити собі й ми – українці: як сталося так, що Богдан Хмельницького і козацька старшина не зауважили небезпеки, яку приховує у собі союз з Московією. Тим більше, що врешті-решт українці постраждали значно більше, ніж їхні західні сусіди.

Виклад історичних подій не завжди викликає однозначну оцінку, а іноді незгоду із поглядами польських авторів, особливо якщо розглядати їх крізь українську призму, і спонукають, щонайменше, до ревізії. Особливо це стосується складних та драгливих питань, яких в українсько-польській мінувшині було чимало. І саме тут варто читати обережно. Щоб не бути голослівними, зупинимось на декількох прикладах часів Другої світової війни, найдискусійніших у світовій історії загалом і в українсько-польських відносинах зокрема. До честі Марека Галензовського, автора відповідного розділу, він не оминає болючу для поляків тему погромів євреїв, зокрема у Єдвабному (с. 268). Однак фахівцеві впадає у вічі безальтернативність в оцінках кількості жертв, спалених живцем – близько 400 (хоча, Я. Т. Гросс, який спровокував дискусію з цього питання у Польщі, оперував цифрою у 1600), та безапеляційність в оцінці цих подій як таких, що не мали загального характеру. Однак, коли ми читаємо про волинські події, дізнаємося про «масові злочини, що мали ознаки геноциду» з боку УПА та «відплатні акції, внаслідок яких загинуло бл. 10–12 тис. українців» (с. 281). До решти це підкріплено візуальним рядом у вигляді світлини родини поляків, убитих УПА. Викликає подив й згадка німецької окупаційної влади у підживленні конфлікту і ігнорування радянського чинника. Щонайменше, такий виклад подій на теренах Холмщини, Підляшшя, Лемківщини, Волині та Східної Галичини викликає застереження, наскільки він відповідає дійсності.

Іноді просто вражає актуальність тез, висловлених у книзі, їх суголосність з проблемами української історії. Так, у розділі «Модернізація польських земель за умов відсутності власної держави» (автор Томаш Кізвальтер) описано події у Польщі, що відбувалися впродовж півтора-двох століть тому, коли польської держави де-юре не існувало (с. 159–192). Проблеми формування польської національної спільноти у таких умовах, описані Мацеєм Яновським, дуже добре зрозумілі українцям (с. 193–202). Прикметним у цьому сенсі є й сприйняття періоду після Другої світової війни як часу втрати незалежності (с. 286–289). Можна по-різному ставитися до того, що втрата східних воєводств виявилася рівнозначною загибелі тамтешнього польського суспільства та культури, які були невідшкодовним і неможливим до заміни елементом польської національної ідентичності (с. 288). Однак тут значно важливіше, на нашу думку, сприйняття поляками комуністичного панування, що особливо важливо у контексті процесу декомунізації в Україні.

Коли йдеться про видання «Польща – нарис історії», не можна оминати його насиченість різноманітними світлинами, портретами, мапами, схемами, діаграмами тощо. Єжи Брацисевичу вдалося не просто проілюструвати текст, а доповнити його (іноді навіть акцентуючи та аргументуючи його). Корисними слід визнати і календар історії Польщі та перелік рекомендованих інтернет-сторінок. Усе це робить книгу легкою до читання та сприйняття для загалу.

Варто також згадати і рецензентів видання, що є опосередкованим підтвердженням визнання роботи фахівцями-істориками. З польського боку ним виступив д-р Анджей Завистовський, а з українського – д-р Леонід Зашкільняк. Ймовірно, це дало змогу зробити книгу ще більш цікавою для українського читача.

Впадає у вічі висока якість поліграфії: глянцева папір, кольоровий друк і т. д. Організуючи створення подібних видань українською мовою, Республіка Польща вкладає величезні кошти у популяризацію власного погляду на історію (у тому числі спільну). Таким чином поляки формують

певний світогляд у читача цієї літератури, зрозуміло, що пропольський. Якраз тут виникають застереження і занепокоєння: Україна не те що не веде рівноцінної популяризації власного бачення історії у Республіці Польща (чим уже програє боротьбу за інформаційний простір), а й навіть на власній території немає особливо що протиставити. Очевидно одне – книгу варто читати, вона потрібна українському читачеві. Адже не можливо вести діалог, не розуміючи співрозмовника (у нашому разі – польського сусіда).

Літопис краєзнавчих подій

2013

- 15 травня. Луцьк. Фестиваль науки у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки.
- 25 травня. Любартівські читання. ІКЗ «Старий Луцьк».
- Травень. Луцьк. Презентація книги В. Шабаровського «Караїми на Волині»
- 3–5 червня. Київ – Світязь – Луцьк. Виїзне засідання президії правління Національної спілки краєзнавців України.
- 14 червня. Затурці. Конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Локачинській район в історії України та Волині».
- 16–18 травня. Луцьк. Фестиваль музеїв.
- 19–20 червня. Луцьк – Володимир-Волинський. Конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся», присвячена 1025-річчю Християнства і 1025-річчю Володимира-Волинського.
- 19–20 червня. Луцьк. Всеукраїнська наукова конференція «Волинська трагедія: через історію до порозуміння».
- 22–23 червня. Рокині. III історико-краєзнавча конференція «Волинь – край козацький».
- Червень. Луцьк. Презентація книги А. Бондарчука «Луцьке Хрестовоздвиженське братство».
- 12 липня. Київ. Участь у засіданні Пленуму НСКУ і на врученні премії імені академіка П. Т. Тронька членам ВООНСКУ В. Комзюк, В. Мельнику і Н. Пушкар.
- 21–23 серпня. Маневичі. Міжнародна краєзнавча конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Історія єврейської громади Волинської області».
- 27–28 серпня. Луцьк. XX Міжнародна наукова конференція «Волинська ікона: дослідження та реставрація».
- 3 вересня. Володимир-Волинський – Зимне. Міжнародна наукова богословсько-історична конференція «Володимир-Волинська єпархія духовно-культурна спадщина Київської Русі»
- 12–14 листопада. Луцьк. IV Науково-практична конференція «Історія та сучасність православ'я на Волині».
- Вересень–листопад. Луцьк, Палац учнівської молоді. Краєзнавчий конкурс «Ми – волинці», присвячений історії волинських шкіл та їх випускників.
- Листопад. Луцький педагогічний коледж. Науково-краєзнавча конференція «Волинь напередодні Першої світової війни».
- 12–13 грудня. Ковель. Краєзнавча конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Ковель і Ковельщина в історії України та Волині».

2014

- 28–29 червня. Колодяжне. Конференція «Минуле і сучасне Волині та Полісся. Олена Пчілка, Леся Українка і родина Косачів в історії української та світової культури».
- 21 липня. Луцьк. Волинська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олени Пчілки. Презентація книги «Золоті зірки Волині».
- 13 серпня. Ковель – Вербка – Нечимне. Семінар, присвячений 5-річчю музейної експозиції «Лісової пісні» в урочищі Нечимному і 25-річчю ВООНСКУ.
- 16–17 жовтня. Луцьк. XXI Міжнародна наукова конференція «Волинська ікона: дослідження та реставрація».
- 11 листопада. Луцьк. Волинська духовна семінарія. Науково-практична конференція «Історія та сучасність православ'я на Волині».